

WAARDZEGGER

JUNI 2021

met o.a. :

- Grasduinen in eigen tuin
- Interview met : *Flip Wols*
- Biodiversiteit bij huis (2)
- Op de boekentafel...
- Braakbalpluizen: leuk?
- Gele dijken, rijkdom of armoede?
- Ladders aan zet (1)
- Proef: borreluur voor HWL-ers!
- Hoe groen zijn we bezig?
- Voorstellen nieuwe kandidaten bestuur
- En nog veel meer...

HWL

Hoeksche Waard Landschap

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoekschewaards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Verschijnt ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Jaargang 14 nr. 2, oplage: 1800

HWL-lidmaatschap € 30,00 per jaar

IBAN-nr. NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik aangewend worden, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwil.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur

Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Vanaf 1 maart 2020 is het NLC tot nader order niet meer geopend voor publiek, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

vacant (voorzitter)

Ruud Horijon a.i. (secretaris) secretariaat@hwil.nl

Richard Baan (penningm.) penningmeester@hwil.nl

www.hwil.nl

Redactie

Piet Schram (opmaak/vormgeving)

Marcus Dekker (tekstcorrectie)

Aad Bruijnzeel (verzending/verspreiding)

redactie@hwil.nl

Aanleveren kopij: eind eerste maand van ieder kwartaal, per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel. *De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!*

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.

Vorbereiding verzending

HW Werkt

 <https://www.facebook.com/hwlandschap>

 https://twitter.com/HW_Landschap

 <https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Totdat ik eind jaren 80 voor het eerst op Vlieland kwam, had ik als Hoekschewaardse jongen nooit eerder een lepelaar gezien. Diep onder de indruk was ik, toen ik een aantal exemplaren met hun enorme lange snavel 'lepelend' door het ondiepe water van de Waddenzee zag lopen. Dat beeld ben ik nooit meer kwijtgeraakt. Voor deze uitgave heb ik dankbaar gebruikgemaakt van de prachtige fotowaarneming van de lepelaar in het Oudeland van Strijen, van Jan Huijzers, en deze als cover gekozen. Overigens kan iederéén, die een prachtige, *rechttopstaande* foto heeft gemaakt van een typisch Hoekschewaards tafereel deze mailen naar de redactie om als mogelijke cover voor dit blad te dienen.

We zitten in de 'nadagen' van alle coronamaatregelen en het eind van de pandemie is in zicht. Het afgelopen jaar hebben we leren relativeren; alles is maar betrekkelijk, een beetje minder doen, thuisblijven/werken, blijkt toch makkelijker dan gedacht. En vooral: de natuur trekt zich niets aan van een pandemie! Sterker nog, het floreert eronder. Velen van ons hebben zich de afgelopen tijd moeten beperken tot verblijf in eigen huis en tuin, zijn daardoor opmerkzamer geworden over wat er allemaal, soms van achter het glas, 'zo dichtbij' valt waar te nemen of hebben zelfs geïnvesteerd in hun tuin. Rini van de plantenwerkgroep heeft hierover in deze uitgave een treffende bijdrage geleverd. Biodiversiteit staat hoog in het vaandel. Wat kunnen we er zelf aan doen? Het 2de deel van "Biodiversiteit bij huis..." helpt u hopelijk daarbij. Bestuiving is essentieel voor onze gewassen. De redactie interviewde imker Flip Wols, de enige professionele bestuivingsimker in de Hoeksche Waard; vele zaken rond de bijenvolken worden duidelijk. Binnenkort mag er gelukkig ook weer publiek in het bezoekerscentrum van Klein Profijt worden toegelaten. Petra informeert ons over het documentatiecentrum aldaar, op de bovenverdieping, dat opnieuw is ingericht en waar heel wat interessante documentatie ter inzage ligt; straks een bezoekje waard. Klein Profijt is ook het 'mekka' van het braakbalpluizen. In het artikel van Merijn geeft hij het nut van deze bijzondere activiteit aan. Vervolgens licht Chiel toe of onze prachtig ogende gele dijken van de afgelopen weken rijkdom of juist armoede is (artikel is al eerder verschenen in Het Kompas). In de reeks van HWDuurzaam wordt haar 2de doelstelling toegelicht: duurzaamheid als het leidende beginsel in handelen. En natuurlijk weer een prachtige invulling van onze middenpagina "natuur centraal" van de natuurfotowerkgroep. Hoewel de gemeente Hoeksche Waard met verdere uitvoering even pas op de plaats houdt om nog met de bewoners in gesprek te gaan, is in deze uitgave een artikel opgenomen waarin de rol van HWL in de plannen over de Buitenzomerlanden bij Heinenoord uit de doeken wordt gedaan.

Dan in deze Waardzegger het 3de deel van de transitie naar een nieuwe website, het 1ste deel van de werkgroep Fruit&Sap over de speciale ladders die gebruikt worden bij het plukken, de Oeverloop in coronatijd en antwoord op de vraag "Hoe groen denken we eigenlijk dat we denken bezig te zijn?"

Tenslotte vraag ik uw aandacht voor een tweetal bestuurszaken: ten eerste, als proef(!) de invoering van een maandelijks vrijdagmiddag borreluurtje bij Klein Profijt en de agenda voor de op 24 juni te houden Algemene Ledenvergadering (ALV) met het voorstellen van de nieuwe kandidaten voor een bestuursfunctie.

Fijne zomer, geniet van uw teruggekregen vrijheid en veel lees- en kijk plezier!

Piet

Foto voorpagina:

Lepelaar, Oudeland van Strijen
 Jan Huijzers

Van de bestuurstafel...

Wat corona betreft, zal de snelle toename van vaccinaties tegen de zomer opluchting bieden en ons allen de kans geven op wat deze tijd heet 'terug naar normaal' te gaan. Nog even volhouden dus.

In de Waardzegger van maart 2021 berichtte Richard al over de perikelen rond het bestuur. Besturen is een moeizame taak als er sprake is van een incompleet bestuur. Om de vereniging en beide stichtingen daadkrachtig te besturen, is een breed functionerend bestuur noodzakelijk. Herstel is dus een eerste prioriteit. Gelukkig heeft een brede interne en externe werving vier prima bestuur kandidaten opgeleverd, die voor benoeming worden voorgedragen aan de ALV. Daarmee wordt het grootste deel van de maar de liefst 6 vacatures vervuld en kunnen de nieuwe gezichten zorgen voor een nieuw elan onder leiding van een nieuwe voorzitter, waarin wij heel veel vertrouwen hebben. Dat is ook wel hard nodig gezien de problemen die zijn ontstaan rond de toekomst van het Nationaal Landschap Centrum (NLC) en dat er daardoor breed in de vereniging grote zorgen zijn over de toekomst van HWL.

Onze vereniging is in de loop der jaren uitgegroeid tot een vast gegeven in de Hoeksche Waard. Leden en niet-leden weten HWL te vinden met vragen over landschap en natuur en de toekomst in de Hoeksche Waard. Voor overheden als gemeente, provincie en waterschap vormen wij een gewaardeerde en vrijwel onmisbare partner. Inwoners die zorgen hebben over ruimtelijke ontwikkelingen als nieuwe woonwijken, randwegen, gevolgen van energietransitie

rekenen op HWL voor informatie en steun. Kortom, naast de vele activiteiten van onze talloze werkgroepen, is er de komende jaren veel te doen waarvoor een sterke vereniging nodig is.

Na de zomer wil het bestuur zich buigen over de toekomstplannen voor de vereniging en beide stichtingen. Het NLC speelt daar een rol in. Geruststellen is te weten dat de contracten met onze huurders Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten langer doorlopen dan verwacht. Dat biedt wat ruimte om in enige rust te denken over de toekomst. De kansen om het NLC als 'Deltapoort' een plek te geven in een Nationaal Park Hollandse Delta én de gemeentelijke plannen rond de zuidrand van de Hoeksche Waard zijn zeker aanwezig. Uiteindelijk zal het gaan om financiering en om de passende invulling met activiteiten. Ondanks de huidige onrust en problematiek zullen de ideeën die door de werkgroep NLC verzameld zijn daar zeker een rol in spelen.

We gaan op weg naar de zomer. Hopelijk ook op weg naar het betere weer, minder corona beperkingen en uitvoeren van vakantieplannen. Het bestuur hoopt dat er na de ALV van juni een compleet en daadkrachtig bestuur staat, dat bij kan dragen aan een spannende toekomst voor de Hoeksche Waard.

Voor jullie allen een mooie zomer gewenst!

*Henk Malta
bestuurslid*

inhoud

• Colofon / Redactioneel	2
• Van de bestuurstafel...	3
• Grasduinen in eigen tuin	4
• WHD wordt groener...	5
• Interview: Flip Wols	6-7
• Biodiversiteit bij huis (2)	8-9
• Op de boekentafel...	10
• Braakbalpluizen	10-11
• Gele dijken in de HW...	12
• Meer aan duurzaamheid...	13
• Natuur centraal	14-15
• Over ruimte en wind, zon ...	16
• Transitie naar nieuwe site (3)	17
• Ladder aan zet (1)	18
• Proef: borreluur voor HWL!	19
• Hoe groen zijn we bezig?	20-21
• Overloop in Coronatijd...	22-23
• Agenda ALV	24
• Kandidaat bestuursleden	25
• adverteerders	26
• adverteerders	27
• adverteerders	28

Mededeling Basiscursus paddenstoelen 2020/2021

Vorig jaar is de **basiscursus Paddenstoelen** door corona niet doorgegaan. Na de zomer is nog een poging gedaan om met een kleine groep deelnemers en onder strikte coronabeperkingen een doorstart te maken. Begin oktober echter is deze basiscursus alsnog afgelast.

Dit najaar gaan we een nieuwe poging wagen. Degenen die zich vorig jaar al hebben opgegeven zijn verzekerd van deelname. Omdat de vooruitzichten nu (begin mei) nog te onzeker zijn, zal de werving van extra deelnemers pas na de zomervakantie gebeuren. Tenminste als Nederland corona onder duim krijgt. Voor wie alsnog in oktober wil meedoen: [houd de regionale pers en HWL-site in de gaten.](#)

Grasduinen in je eigen tuin

Rini Huisman (plantenwerkgroep)

Sinds ons weer dringend geadviseerd werd om zo veel mogelijk thuis te blijven, was onze tuin mijn belangrijkste ontspanningsactiviteit, buiten het ommetje dat ik elke dag maakte. Onze tuin is nog zoals de meeste tuinen vroeger waren: weinig grindtegels, veel groen en in het midden van de voor- en achtertuin een grasveld. Ik was er altijd al dol op, maar nu was ik nog vaker met mijn gedachten bij de tuin.

Speenkruid

Er was altijd wel wat te beleven. Het grasveld van de achtertuin werd meestal bezocht door veel vogels. Ze scharrelden er rond, aten van de vetbollen of zochten naar wormen of zaadjes. Ik hoorde ze in februari al weer zingen. En ik hoopte dat later in het jaar de mezen weer zouden broeden in de opgehangen nestkastjes, want daar heb ik vorig jaar met de vele stille weken veel plezier aan beleefd. Ook hoopte ik dat er opnieuw een winterkoninkje achter de balken van ons afdakje zou nestelen.

Door het lekkere weer van de laatste maanden bloeiden de eerste gele baby'narcissen en verschillende tuinplanten al in februari. Omdat de winteractiviteiten van de plantenwerkgroep ook afgelast waren en ik een wilde planten fan ben, hield ik me graag bezig met ze in onze tuin. Eerst stond er eind februari al weer een kleine veldkers bloeiend in een perkje bij de heg en later zag ik, uit het raam kijkend, in het grasveld een paardenbloem bijna in bloei. En bij het ramen zemen een bloeiende paarse dovenetel.

Vorig jaar was ik extra blij toen het Speenkruid bloeide met zijn stralend stervormige gele bloemetjes. Later in de tijd bloeiden de paardenbloemen en daarna een paar boterbloemen. Hondsdraf stond weer aan de kant van het grasveld. Grappig was dat ik elke keer dacht dat ik alle uitgebloeide paardenbloemen uitgestoken had, maar aan de ontbijttafel, kijkend op de achtertuin, toch weer een bloeiende paardenbloem ontdekte.

Matten van madeliefjes

Het meeste plezier heb ik aan de madeliefjes beleefd. Die bloeien tegenwoordig bijna het hele jaar. Het hele grasveld stond weer vol! Het madeliefje is maar klein, maar de witte bloempjes met gele hartjes vrolijkten het grasveld helemaal op. En daarom genoot ik zo van ze. Helaas groeien de bladrozetten van madeliefjes vaak heel dicht bij elkaar en ontstaan er matten van bladrozetten in het grasveld en daar wordt de grasmat niet mooier van. Maar dat neem ik voor lief. Omdat ik me wat meer ben gaan verdiepen in het madeliefje voor het verhaal over onze tuin, ontdekte ik hoe het komt dat die matten ontstaan. Ik wist het nog niet. Verbaasd las ik dat het madeliefje zich, behalve via zaden, ook voortplant doordat zich in de oksels van de bladeren zijstengels vormen die kunnen uitgroeien tot een nieuwe rozet. Die stengels blijven kort zodat er matten kunnen groeien. Die matten waren me wel opgevallen, maar dat ze hierdoor ontstaan, was niet bij me opgekomen.

Speenkruid

Ik ontdekte ook dat het bloempje al in 575 voor Christus op een oude stadspoort afgebeeld was, dat het in Keltische verhalen ook al voorkwam en het veel later in de tijd in België een symbool werd van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Ik wist wel dat kinderen er kransjes van vlechten en dat de bladeren en de bloempjes van het madeliefje (maar niet van de tuinmadelief!) gegeten kunnen worden. Omdat ik het evenwicht bewaar tussen wilde planten en tuinplanten is het niet erg dat er wilde planten in onze tuin groeien. Naast het genieten van de wilde planten, is de tuin ook een mooi begin om meer van ze te ontdekken zoals hierboven te lezen is.

Waterschap Hollandse Delta wordt groener...

Joost Kievit (persbericht)

Water Natuurlijk wil een groener waterschap. Keer op keer is daar de afgelopen jaren op aangedrongen. Door impulsen te geven voor een beter beleid en door incidenten aan de kaak stellen. Veelvuldig ging het om zaken als onnodig kappen van bomen en een maaibeheer dat biodiversiteit vernietigt. Stap voor stap zien we verbeteringen in het beleid. In februari zette de Verenigde Vergadering opnieuw een stap.

Visie en verder

In oktober vorig jaar stelde de Verenigde Vergadering, het algemeen bestuur van het waterschap, de groenvisie vast. De groene ambitie werd hiermee op hoofdlijnen duidelijk. Landschappelijke kwaliteit moest behouden blijven. De aanwezige waarden op het gebied van biodiversiteit en klimaatadaptatie moesten worden vergroot en dat gold ook voor de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van het waterschap. Dat laatste was reden om de visie voor te leggen aan de gebiedspartners en

Acties en maatregelen

Er wordt nu gewerkt aan de uitwerking van acties en maatregelen. Soms houdt dat in dat er plannen gemaakt worden voor het beheer van de eigen terreinen onder andere bij zuiveringen en gemalen, voor het beheer van bomen en landschapsplannen met als uitgangspunt vergroten van biodiversiteit en klimaatadaptatie en de interactie met de gebiedspartners.

Soms is het ook al concreter. Zo wordt het areaal aan wegbermen dat ecologisch beheerd, wordt vergroot naar 60 %.

Waterkeringen worden gefaseerd beheerd met het oog op het insectenleven. In wattergangen

wordt alleen het noodzakelijke doorstroomprofiel gemaaid. Initiatieven van derden op het gebied van biodiversiteit krijgen ondersteuning. Ook een gerichte monitoring van biodiversiteit komt op gang.

Water Natuurlijk is blij met deze tussenstap. Het betekent een grote omslag in denken en werken voor ons waterschap. Dat zal in de praktijk zeker nog de nodige problemen opleveren. Water Natuurlijk houdt de vinger aan de pols en blijft verbeteringen stimuleren.

Nadere informatie:

Anne Mollema, fractievoorzitter Water Natuurlijk Hollandse Delta, telefoon 0611017484

Joost Kievit MSc, voorzitter Water Natuurlijk Hollandse Delta, telefoon 078-6731522

hollandse_delta.wn|nieuws
(waternatuurlijk.nl) (overzicht acties en maatregelen)

nadrukkelijk om inbreng te vragen van gemeenten, natuurorganisaties en andere betrokkenen. Veel lof leverde dat op voor de visie. Maar ook aandachtspunten en de roep om praktische en concrete toepassing.

In februari kwam het resultaat van de inbreng van de gebiedspartners aan de orde in het bestuur van het waterschap. Zo ook een voorstel voor de nadere uitwerking van het groenbeleidsplan. Er was wel tegenstand maar het bestuur gaf groen licht voor het vervolg. Dit voorjaar moet het groenbeleid afgerond worden.

Boven het maaiveld...

Piet Schram

Ooit over nagedacht hoe men iemand noemt die ruim 300 koninginnen(!) onder zich heeft? Gewoon: imker! En dat is wat **Flip Wols (56)** al sinds 2009 is, tegenwoordig zelfs de *enige professionele imker* in de Hoeksche Waard! Had hij nog niet zo lang geleden ruim 250 kasten onder zijn beheer, inmiddels zijn dat er nu al bijna 300, die hij inzet van Zeewolde tot Ouddorp. Zijn streven is nog verder te groeien. Al een aantal jaren als (groot) adverteerder in ons verenigingsblad werd het voor de redactie tijd de imker, die HWL een warm hart toedraagt, eens te bezoeken.

We hebben afgesproken op één van zijn locaties. Op deze plek gaat Flip die ochtend 11 'kasten' neerzetten; houten kisten met in elk één bijenvolk, waarvan slechts maar één koningin is!

Hoe kan het dat er maar één koningin in een volk zit?

"Ja, dat is gewoon de natuur. Heel af en toe gebeurt het wel eens dat ik er twee in een volk aantref, maar dat is uniek. Als een koningin aan het eind van haar leven is, maakt het bijenvolk zelf haar nieuwe koningin. Dat doen ze met zgn. redcellen. Ze maken een koningin van de eitjes van de 'oude' koningin die ze zelf legt, door deze speciaal voedsel te geven: koninginnen gelei."

In de winter bevat een bijenvolk tussen de 10.000-15.000 bijen en leeft een bij gemiddeld 3 maanden. In de zomer kan dat wel oplopen tussen 50.000-60.000 en leven ze maar 6 weken. En dat is nog maar één kast... Een kleine rekensom leert dat in een gebied waar 20 kasten staan, in de zomermaanden in een paar vierkanten kilometer ruim 1 miljoen bijen rondvliegen! De bijen hebben een geweldig navigatiegevoel; iedere bij keert namelijk weer terug naar zijn eigen kast! Zou je, tijdens de afwezigheid van de bijen, de kast een paar meter verplaatsen, zouden ze neerstrijken op de plek waar de kast eerst heeft gestaan...

Hoe bepaal je het aantal volken dat je op een plek neerzet? Is dat afhankelijk van de grootte van het gebied?

"Dat is een beetje ervaring, inzicht. Bijenvolken hebben wel een actieradius van bijna 3-5 kilometer. Het is voor een

groot deel afhankelijk hoeveel er bestuift moet worden."

Zitten imkers elkaar niet in het vaarwater of ben jij de enige imker in dit gebied? Houden jullie elkaar op de hoogte waar je de kasten plaatst?

"Hier zijn nog een paar hobby-imkers actief. We houden elkaar niet zozeer op de hoogte van waar we actief zijn, maar we zijn heel open tegen elkaar en weten altijd wel waar de kasten van de ander staan. Ik ben de grootste hier in de verre omtrek, maar ik zorg wel dat ik de kleine imkers niet in de weg zit."

Deze plek, waar je nu deze kasten plaatst, is dat een terugkerende plek?

"Ja, ik sta elk jaar op deze plek. Door de vorige beheerder kwam ik met deze plek in aanraking. De gemeente heeft gevraagd of ik nu interesse had om bijen neer te gaan zetten. Als imker hoef je bijna niet meer te lobbyen. Er is steeds meer vraag naar, omdat men inziet dat bijenvolken onmisbaar zijn voor de biodiversiteit in een gebied."

Ik neem aan dat jij niet de bijenkasten thuis hebt. Waar komen deze nu vandaan?

"Deze 20 heb ik overgenomen van iemand die lichamelijk dit werk niet meer aan kan. Het zijn kasten met complete bijenvolken. Deze zet ik hier neer, de rest gaat naar een andere locatie."

Normaal blijven de kasten gewoon het hele jaar door op locatie staan. Deze locatie is toevallig publiekelijk niet toegankelijk, maar de meeste plekken zijn dat wel. Heb jij geen last van vandalisme?

"Als er geen onderhoud hoeft te worden gepleegd, blijven ze inderdaad op dezelfde plaats staan. Heel af en toe is er sprake van vandalisme. Twee jaar geleden zijn twee kasten van mij gesto-

Flip Wols

Geboren in Dordrecht, op 10-12-1964. Groei op in een molenaarsfamilie, in Mijnsheerenland. Ging na de land & tuinbouwschool (Klaaswaal) aan het werk bij, achtereenvolgens: de kistenfabriek in Goidschalxoord en de Melkunie in Maasdam, om daarna verder te gaan in de bouw. In 1989 getrouwd met Eva en gevestigd in Puttershoek. In het gezin Wols werden vijf kinderen geboren: drie jongens en twee meisjes.

Zijn interesse in de natuur kwam o.a. tot uiting door de zorg over een kudde schapen (ca. 60 stuks) die hij op de weidegrond van landbouwer De Jong uit Mijnsheerenland mocht laten lopen. Een medische aandoening (Tinnitus = constante ruistoon in het gehoororgaan) was de aanleiding om als therapie zich met bijen bezig te gaan houden (2009). Dat pakte zo goed uit - het gezoem van de bijen heft de ruis op! - dat hij gediplomeerd imker werd en in 2015 zelfs beroepsimker. Sinds 2017 is Flip lid van HWL en adverteert hij in de Waardzegger.

len langs de Binnenmaas, vermoedelijk jongelui. Op een parkeerplaats bij Maasdam zijn ze teruggevonden. Daar zijn ze opengemaakt en die gasten waarschijnlijk helemaal 'lek' gestoken, overal lag materiaal. Dat doen ze nooit meer! Ik laat tegenwoordig 'voor het gemak' de spanbanden eraf, zo dat het deksel gelijk open kan, als 'beveiliging'. En ook langs de rivier zijn twee kasten vernield en lag alles verspreid..."

Terwijl Flip de circa 20 kilo zware ('lege') bijenkasten - een volle kast met honing kan wel tussen de 70-80 kilo wegen - over 15 meter verplaatst, van de aanhanger naar de opstelplek, zwermen enkele bijen om de kast heen.

Word je vaak gestoken? Hoe is jouw immuniteit voor bijensteken?

"Ja, regelmatig, maar zonder gevolgen. Alleen als ik aan de binnenzijde van de kast aan het werk ga, heb ik wel een jas aan en een kap op. Geen handschoenen. Handschoenen zijn dik en dan voel je niet wat je doet; bijen zijn tere beestje... Maar een steek van bijvoorbeeld een Hoornaar is wat anders. Vorig jaar ben ik in Hongarije zelf gestoken door een Hoornaar en toen heb ik respect gekregen voor die beestjes. Want dat doet verrekke zeer!"

Gezien het aantal uitstaande kasten lijkt het me dat je geen hobby-imker meer bent?

"Nee, klopt. Eerst ben ik mijn Beginnersdiploma gaan halen, toen het Specialist bijenproducten". Hierdoor werd ik toegelaten om keurmeester te kunnen worden. Toen het Keurmeesterschap gehaald en vorig jaar nog Ambassadeur Biodiversiteit. Sinds dat ik in 2015 een flink aantal bijenvolken van iemand heb overgenomen, ben ik professioneel imker."

Waaruit genereer jij je inkomsten?

"Natuurlijk de opbrengst van de honing, maar ook de verhuur van mijn volken voor bestuiving. Er wordt per kast, dus per volk, ingehuurd voor periodes van drie weken. Het aantal kasten is afhankelijk van het gebied wat bestoven moet worden. Ook het te bestuiven gewas speelt een rol. Bij radijs bijvoorbeeld moeten veel bijenvolken staan. En e.e.a. is ook erg afhankelijk van het weer. Met koud weer heeft men elke bloem die uitkomt nodig en daardoor elk bijtje ook!"

De indruk bestaat dat er tegenwoordig er steeds meer behoefte bestaat aan een imker...

"Dat is juist, ja. Men is zich steeds meer bewust van biodiversiteit en daar draagt een bijenvolk een flink steentje aan bij. Alleen is aan bestuivingsimkers

een gillend tekort. Er zijn wel veel mensen die bijen willen houden, maar kunnen niet de service en garantie geven die bijvoorbeeld een fruitteler graag wilt. Ik heb bij een kersenteler in de Betuwe 45 kasten staan. Die man heeft bij mij een 24-uurs garantie. Gebeurt er nu wat met de kasten - een windhoos of door andere schade - dan heeft hij binnen 24 uur andere kasten, inclusief bijenvolk natuurlijk. En daar is een fruitteler gevoelig voor; de bomen groeien door. Hobby-imkers hebben misschien 4 kasten, en die kunnen dat nooit leveren. Met een aantal imkers zijn we gegroepeerd en hebben afspraken, zodat we elkaar kasten kunnen leveren, als dat nodig is."

Zijn jouw kasten allemaal van hetzelfde materiaal en formaat?

"Ja, al mijn kasten zijn van Douglas hout, met dezelfde bodems, dezelfde dekplaat. Gewoon eenheid. Ik maak ze allemaal zelf. Ik laat een partij Douglas hout komen en in een gehuurde werkplaats wordt alles op maat gezaagd en stel ik de kasten samen. Daarvoor heb ik alle soorten zaagmachines tot mijn beschikking."

Hoe is zo'n kast nu opgebouwd?

"Onderin zitten twee broedkamers. Daar legt de koningin haar eitjes. Daarboven zitten tweemaal tien honingraten. Tenslotte ligt er bij mijn kasten een glazenplaat bovenop, daardoor kan ik direct in de honingraten kijken. Bij anderen is dat soms een houten plaat. Die voelen dan aan de warmte van het hout hoe de conditie van het volk is. De kast wordt afgesloten met een aluminium deksel."

Ondertussen staan de 11 kasten op z'n plaats langs de wilgenrand. Nieuwsgierig naar de conditie van de overgenomen bijenvolken pakt hij zijn rookpijp, steekt hem aan en loopt naar een willekeurige kast toe. Voorzichtig maakt hij het deksel los. Ik houd een eerbiedige afstand aan...

Ik vraag hem wat hij nu gaat doen.

"Deze overgenomen kasten zijn door anderen voor mij getaxeerd. Zelf heb ik er nog niets van gezien, dus ik weet niet of het volk agressief is of anderszins. Door de rook van de pijp trekken de bijen zich tijdelijk terug zodat ik rustig kan kijken."

Bij het verwijderen van het deksel gebeurt er niets. Na een eerste blik haalt hij tevreden één van de honingraten eruit. Op afstand(!) zie ik een rij eitjes, flink wat bijen op een kluitje en wat honing. Flip lijkt tevreden. De bijen gedragen zich in ieder geval rustig.

"Het ziet er erg goed uit. Die vorige eigenaar heeft tot het laatste toe de volken goed onderhouden, mooi zo!"

Heb je als imker vertrouwen in de toekomst?

"Ja, dat heb ik wel, maar het wordt wel steeds zorgelijker. De bijensterfte neemt toe a.g.v. klimaatsverandering en gebruik van landbouwvergift. Ook kijk ik met argusogen naar het gebruik van het 5G-netwerk, straks. Wat doet straling met de bijen? En waarom zeg ik dat? Een bevriende imker heeft sinds kort een gehoorapparaat, zo eentje met een buitensensor op de hoofdhuid. Als die een kast openmaakt, wordt hij direct aangevallen, op z'n oor! Ze worden heel agressief! Dat heeft vast te maken met de frequentie waarop het gehoorapparaat werkt. Hoe zullen de bijen op die 5G-straling reageren?"

Ter afsluiting van ons gesprek durft Flip Wols, als één van de slechts 22 geregistreerde beroepsimkers in Nederland, de stelling aan dat de Hoeksche Waard een echt bijenparadijs is! De bijen in de Hoeksche Waard hoeven namelijk niet te worden bijgevoerd. Dat komt voornamelijk doordat hier veelvuldig agroranden te vinden zijn!

Men zou dat eigenlijk vanuit overheidsweegen verplicht moeten gaan stellen, net zoals in Denemarken al gebeurt...

Biodiversiteit bij huis...(2)

Foto's: werkgroep Natuurfotografie

Vlinders in de tuin, wat kunt u er aan doen?

Hoe krijg ik die vrolijke fladderaars in mijn tuin? Wat moet ik daar voor doen? Een volwassen vlinder zoekt in uw tuin naar voedsel en een zonnige omgeving om te leven. Om op temperatuur te komen, is een warme muur of plant in de zon nodig waar de vlinder aan kan hangen. Noodzaak is ook een schuilplaats. Deze voorwaarden zijn zowel in een kleine tuin als in een grote te realiseren. Bijen en hommels profiteren mee.

Beplanting

Als u start met de aanleg of renovatie van uw tuin kunt u kiezen voor een natuurlijke heg die de wind tegen houdt, bij voorbeeld kamperfoelie op een gaas raster. Deze kamperfoelie verspreidt een voor mens en vlinder aantrekkelijke zoete geur. Een klimop die bessen geeft en een schuilplaats vormt of een vlechtwerk van wilgentenen kan ook fraai zijn. Een of meer vlinderstruiken trekken veel soorten vinders aan. Diverse natuurlijke planten doen hetzelfde. Kies voor vaste/overblijvende planten. Plant de vaste planten aan in vrij grote groepen per soort. Dit is voor de vlinders het meest aantrekkelijk en voor u het minst bewerkelijk. Kleuren spelen een belangrijke rol. Vlinders vliegen bij voorkeur op blauwe en blauwachtig lila bloemen. Wit en geel zijn ook prima. Rood is niet in trek.

De volgende nieuwe leden heten we hartelijk welkom!

Nieuwe leden vanaf 01-11-2020

Anita de Koning
Petra Molenaar
Daan de Gans
Liane Cagé

Puttershoek
Oud-Beijerland
Westmaas
Strijen

Nieuwe leden vanaf 01-01-2021

Andrea Jongejan
Pieter-Jan van der Pols
Irene Kranendonk
J.C. Koot (Joke)
Jasper de Geus
Arend de Looff

Nieuw-Beijerland
Numansdorp
Klaaswaal
Oud-Beijerland
Strijen
Nieuw-Beijerland

Voedsel

Een vlinder zuigt water uit bv. een schaalte of van een blad. Nectar vormt hun belangrijkste voedingsbron. Nectar bestaat uit water met daarin opgelost suikers, eiwitten en vitamines. De vlinders zuigen de nectar uit de harten van diverse soorten bloemen of uit rottend fruit. De soorten bloemen die nectar verschaffen moeten in verschillende maanden bloeien. Van april tot november is er dan vlindervoedsel in de tuin. Voorbeelden van planten die op onze klei willen groeien, zijn: koninginnenkruid, beemdkruid, damastbloem, lavendel, lage asters, hemelsleutel en enkelvoudige afrikaantjes.

Voortplanting

Aan het einde van het seizoen trekken sommige vlindersoorten naar het zuiden van Europa om te overwinteren. Andere soorten overwinteren in Nederland, bijvoorbeeld in een schuurtje of op de vliering van een huis. Vlinders leggen hun eitjes op een waardplant. Dit is een plant waarvan de rupsen die uit de eitjes komen het blad eten. Ze eten de plant soms kaal. Na verloop van tijd verpopt de rups zich. Uit de pop komt daarna de vlinder. Bij sommige vlindersoorten gebeurt dit twee keer in een jaar: er vliegen dus twee generaties van sommige soorten in een jaar!

Soorten en onderhoud

De vrolijke fladderaars die u gewoonlijk ziet, zijn dagvlinders, kleurrijk en overdag vliegend. In rust klappen de dagvlinders hun vleugels tegen elkaar. In een jaar kunt u ongeveer twintig verschillende soorten vlinders zien. Daarnaast zijn er nachtvlinders vaak bruinachtig, soms kleurrijk en 's nachts vliegend. Verwarrend is dat de nachtvlinders soms ook overdag vliegen. In rust vouwen de nachtvlinders hun vleugels over hun lijf. Alle vlinders zijn gebaat bij een rommelige tuin die zonnewarmte en beschutting biedt. Snoei om die reden planten en struiken zoveel mogelijk aan het einde van de winter. Afgefallen blad kunt u tussen de planten leggen. Van uw snoeihout kunt u een richel maken.

Volgende keer: ***Een egelvriendelijke omgeving, wel eens aan gedacht?***

Tekst en redactie van de oorspronkelijke brochure: Walraden de Man, Henk Malta, Cees Mesker en Joost Kievit

Ursula de Jong en Arno van Vliet
Urjan Jongeneel
Danny de Groot
Jolanda Hoogvliet
Joost Hazelaar
Familie N.P. Pegels

Strijen
Westmaas
Klaaswaal
Strijen
Numansdorp
Numansdorp

Marianne van de Velde
J. van Steen
Thijs Jasperse
Karin Pouwe
René Gomersbach

Numansdorp
Goudswaard
Strijen
Strijen
Maasdam

Op de boekentafel in het documentatiecentrum...

Petra Kleinendorst (documentatiecentrum)

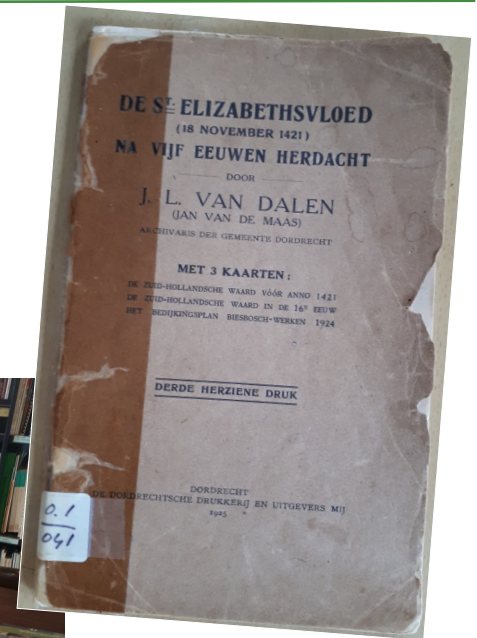
Het bezoekerscentrum van Klein Profijt is dan wel dicht, toch gebeurt er nog van alles. Boven in het gebouw wordt het documentatiecentrum langzaam ingericht met tafels, zitjes, hoekjes om te kunnen lezen, vergaderen, werken of verpozen met voldoende afstand. Kijk hoe mooi de stolp met vogeltjes op de tafel staat en hoe comfortabel de stoel op de achtergrond er uit ziet.

Er liggen verschillende boeken ter inzage op de tafel. Zo ligt er momenteel een prachtig boek over het ontstaan van de Hoeksche Waard. Een flinke pil om in een ruk uit te lezen, maar een heerlijk boek om af en toe in te bladeren en stukjes uit te lezen. Boekenkasten vol met boeken moeten af en toe afgestoft worden. Na de eerste 2 planken kwam ik dit boekje al tegen (rechter foto): "De St. Elizabethsvloed (18 november 1421) na vijf eeuwen herdacht." Na een klein moment van bezinning bedacht ik me dat we inmiddels al zes eeuwen na deze watersnood leven. Tijd om er een klein berichtje aan te wijden dus.

Door de Hoekse en Kabeljauwse twisten van 1350 – 1490 (ruzie over de opvolging van Willem IV van Holland) was er geen geld voor het onderhoud aan de dijken. Daardoor braken tijdens een herfststorm de dijken door en stond een heel groot gedeelte van de Grote Waard (zie het boek op de tafel) onder water. Door deze watersnood en enkele overstromingen van de daaropvolgende jaren is de Biesbosch ont-

staan. Aan de westkant van de Grote Waard lagen Strijen, Maasdam en

Cillaarshoek. Ook daar kwam alles onder water te staan met uitzondering van de St. Anthoniepolder en Polder Oud Bonaventura. In de St. Anthoniepolder kun je nog steeds de kerk zien die van vóór de St. Elizabethsvloed is.

In de eeuw na 1421 werd van lieverlee steeds meer land ingepolderd en ontstonden de Binnenbedijkte Maas (de Binnenmaas) en de contouren van de huidige Hoeksche Waard.

Als je nog eens over de dijken fietst of door de polder loopt, stel je dan eens voor hoe er hier zes eeuwen geleden een immense water-vlakte lag. Indrukwekkend.

Braakbalpluizen: leuk, maar ook nuttig...

Merijn van den Hoogenhoff (WG Zoogdieren)

Afgelopen winter was het voor de 28ste keer dat een aantal mensen aan het braakbalpluizen was. Dit gebeurt niet voor de lol (ook al blijft het leuk om te doen), nee het gaat om serieus onderzoek! Alle gegevens, die wij aan het einde van het pluiseizoen hebben verzameld, gaan naar de zoogdierversameling die ze weer gebruiken voor onderzoek naar verspreiding en voorkomen.

Als de reeksen lang genoeg zijn - een aantal seizoenen achter elkaar - kun je dus ook zien of soorten toe- of afnemen. En hier kunnen overheden en instanties dan weer beleid op baseren. En als het om lange reeksen gaat, voldoen we ruimschoots; 28 seizoenen! Zoals ik al vermeldde, was dit het 28ste jaar en in die tijd hebben we inmiddels meer dan 63.000 prooidieren geplozen en gedetermineerd (63.390 om precies

te zijn!).

Misschien wel aardig om eens naar een gemiddeld seizoen te kijken, de resultaten van seizoen 2020/2021.

Alles aan dit seizoen was gemiddeld, tenminste als het om de pluise resultaten gaat. Voor de rest was het afgelopen seizoen natuurlijk alles behalve gemid-

deld:

- 19 partijen kerkuil (2634 prooidieren, waarvan 4 vogels, 1 mol en 1 (water) kever en de rest div. muizen)

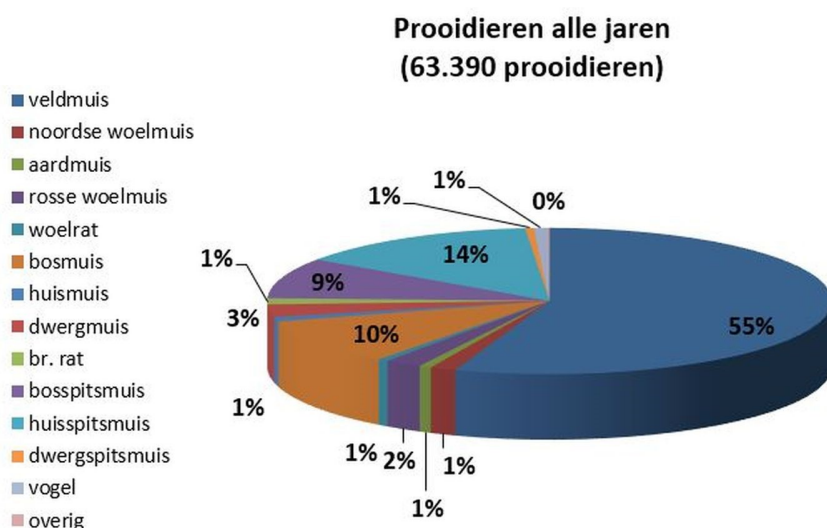
- 5 partij(tjes) ransuil (346 prooidieren, waarvan 6 vogels en 1 (water)kever en de rest div. muizen)

Eén partij van buiten de Hoeksche Waard, Grijpskerk (Gron.):

- 180 prooidieren, waarvan 165 veldmuis, 1 gewone bosmuis, 1 bruine rat, 5 huisspitsmuizen en 8 bosspitsmuizen.

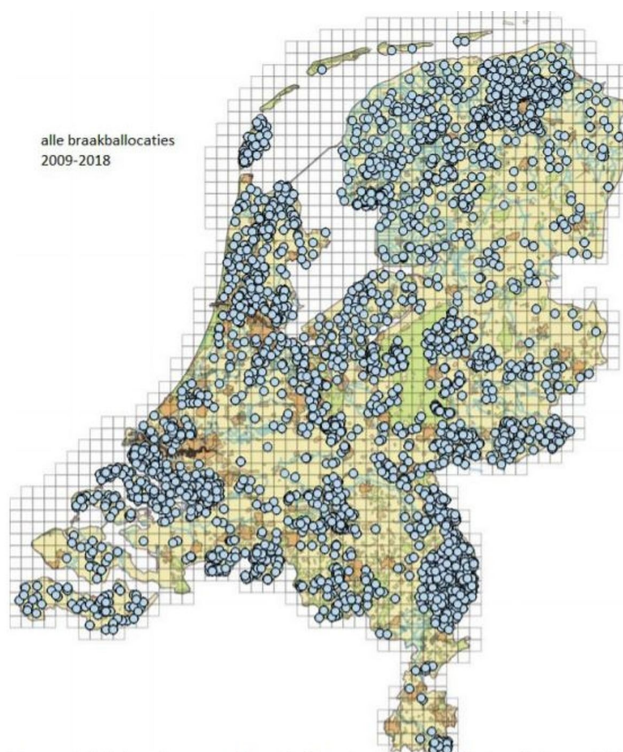
Verder zijn de verhoudingen in procenten ten opzichte van elkaar niet anders dan anders. Wel hadden we weer een paar plekken waar ransuil zat, al waren dat vaak maar enkele ballen.

Tenslotte nog een paar andere, opvallende zaken: een paar partijen, waarbij huisspitsmuis de meest gevangen prooi was (geraapt in mei en november), veldmuis 57 / huisspitsmuis 86 en veldmuis 51 / huisspitsmuis 80. (Deze verhoudingen laten zien dat in een uitzonderlijke gevallen de veldmuis niet de meest voorkomende muis is die gevangen is door de uil. Dit komt maar enkele keren

Aantallen prooidieren per predator in de Hoeksche Waard 1994 - 2021

	Ransuil	Kerkuil	Bosuil	Overig	Totaal	
Aantal braakbalpartijen	203	342	26	11	582	
Gewone bosspitsmuis	106	5322	275	0	5703	9,00%
Dwergpspitsmuis	2	303	11	0	316	0,50%
Waterspitsmuis	0	1	0	0	1	0,00%
Huisspitsmuis	50	8749	102	0	8901	14,04%
Woelrat	116	241	21	1	379	0,60%
Rosse woelmuis	170	1161	15	0	1346	2,12%
Veldmuis	13921	20653	486	65	35125	55,41%
Aardmuis	144	281	16	0	441	0,70%
Noordse woelmuis	150	701	87	0	938	1,48%
Bosmuis	3767	2397	260	6	6430	10,14%
Dwergmuis	855	869	44	3	1771	2,79%
Huismuis	54	553	21	0	628	0,99%
Bruine rat	227	536	86	2	851	1,34%
Mol	1	15	4	2	22	0,03%
Wezel	1	2	1	0	4	0,01%
Woestijnrat	1	0	0	0	1	0,00%
egel	0	0	1	0	1	0,00%
vleermuis spec.	4	2	0	0	6	0,01%
Vogel spec.	288	123	54	4	469	0,74%
Insekt	25	11	8	5	49	0,08%
Amfibie	3	0	4	0	7	0,01%
Onbekend	1	0	0	0	1	0,00%
Totaal	19886	41920	1496	88	63390	100,00%

Figuur 2: Alle locaties waar braakballen zijn verzameld in de afgelopen 10 jaar.

per jaar voor, waardoor deze bijzonderheid vermeldenswaardig is).

Maar als je dan klaar bent, wat doe je dan met al die schedeltjes en kaakjes die je hebt geplozen? Ik kan het nooit laten om mijn schedels te bewaren. Dat levert in de loop van vijf jaren een volle fles met schedels op. Een schatting? Rond de 8.000!

De nu volle fles is onlangs afgeleverd in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

Gele dijken in de HW, rijkdom of armoe?

Chiel Visser (terreinbeheerder)

Wie regelmatig onderweg is in de Hoeksche Waard zal het niet ontgaan zijn; sinds enkele weken zijn dijken, bermen en slootkanter, bijna schilderachtig, volledig geel gekleurd. Dat hebben we te danken aan bloeiend raapzaad. Niet overal zie je de gele bloemen, sommige dijken blijven overwegend groen. Hoe zit dat?

Vanuit de auto gezien - prachtig gezicht overigens - een massale gele gloed. Voor wie langzaam fietst of wandelt én aandachtig kijkt, valt iets anders op. Het is een komen en gaan van bijen, hommels en andere insecten. Raapzaad is een van de eerste bloeiers. Het schiet binnen enkele dagen als paddenstoelen uit de grond en groeit tot hoogtes van wel 40 centimeter. Het lijkt ieder jaar meer te worden. Kwikstaarten maken er dankbaar gebruik van als zangpost. Ze pikken af en toe een figuurlijk graantje mee van de aantrekkingskracht van de bloemen. Insecten, die afkomen op de nectar, zijn een lekker hapje voor de vogels.

De gele bloemen kondigen niet alleen de lente aan, ze zeggen ook iets over de onderhoudsgeschiedenis van de dijk. En dat verhaal is vaak minder florissant. Wie een kijkje neemt op de dijken als de gele schoonheid weg is, bemerkt dat het uitgebloeide raapzaad

plaatsmaakt voor overwegend bloemloze ruigte: brandnetels, kleeftkruid, grassen en distels. Dit is meestal ook het moment waarop de klepelmaaier voor de eerste keer de begroeiing én het bijbehorende insectenleven komt versnipperen. Na het maaien blijft een verstikkende viltlaag over, waardoor nauwelijks nieuwe planten kunnen groeien. De laag is wél een ideaal zaaibed voor de zaden van het raapzaad. Het resultaat voor het volgende jaar laat zich raden.

De gele dijken, hoewel prachtig, zijn hiermee slechts een korte periode een bron van leven en biodiversiteit. De rest van het jaar is het een arme bedoeining. Gelukkig kan het ook anders! Door zogeheten; ecologisch maaibeheer. Daarbij wordt het maaisel in de vorm van hooi afgevoerd. Zo ontstaan omstandigheden die voor een grote diversiteit aan kruiden en grassen zorgen. Ook wordt niet alles in één keer

*Bloeiend raapzaad (grote foto)
Hooi van de kruidenrijke dijken (inzet)*

weggemaaid, maar blijven er altijd stukken staan. De wisselende bloeitijd van de soorten biedt het hele jaar door nectar en zorgt daarnaast voor meekleurende dijken door het hele seizoen, beginnend met geel van paardenbloemen en raapzaad, daarna wit van fluitenkruid, glad walstro en margriet. Vervolgens paars van het knooppkruid en tot slot weer geel, ditmaal van pastinaak. Op sommige dijken bloeit ook tussen de fasen in nog ratelaar, koekeksbloem, marjolein, agrimonie, katendoorn, kraailook en vele andere soorten. Het resultaat is een waar lappendeken en het bewonderen waard.

Wilt u het met eigen ogen zien? Neem begin juli dan eens een kijkje op de

vervolg onderaan volgende bladzijde

Wij kunnen nog veel meer doen aan duurzaamheid

Piet Jansen

In De Waardzegger van maart heb ik geschreven over het eerste doel van HoekscheWaardDuurzaam: de Hoeksche Waard wordt zelfvoorzienend op het gebied van duurzame energie. Daarvoor is de bereidheid nodig om samen te werken in planvorming door onze gemeente, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven.

Dat geldt niet minder voor ons tweede doel: duurzaamheid als het leidende beginsel in het handelen van personen, bedrijven en overheidsinstellingen. Toch ligt de nadruk hier sterker bij de intenties van ons allemaal. Van spullen die je niet koopt, hoef je ook niet uit te zoeken of ze duurzaam zijn geproduceerd uit duurzame onderdelen. De slogan "Gebruik je het niet, verkoop het dan" mag wat mij betreft veranderen in: "Gebruik je het niet, koop het dan niet". Worden de problemen die wij voelen door de maatregelen in verband met corona veroorzaakt door het niet kunnen kopen van niet essentiële producten of door het missen van ons hoognodige sociaal contact.

Nieuwsitem: Nederland is koploper bij het importeren van niet duurzame producten. Bedrijven importeren, consumenten kopen. Als wij kopen met de norm duurzaamheid op het netvlies, zal ook het aanbod daaraan worden aangepast. Vaak is het moeilijk om de waarde van keurmerken en andere indicatoren goed te doorzien. Soms zie je een hele rits van keurmerken op een verpakking staan. Wat is de waarde van elk van die indicatoren?

Voorlichting hierover en eventueel regelingen door overheid of consumentenorganisaties kunnen de keuze van de consument ondersteunen. De werkgroep duurzaamheid van HWL heeft hier ook aandacht aan besteed. HWDuurzaam is bezig voorlichtingsavonden te organiseren. Van een overwogen gedragsverandering een automatisatie maken, is een mooi doel om na te streven. Hopelijk mogen we na de zomer weer fysiek bij elkaar komen

en kunnen HWL en HWD daar dan samen aan werken.

Ooit komt een product aan zijn levens-einde. Gescheiden afval ophalen, is een goed begin om bewustwording te kweken, laten we het blijven doen. Maar zo produceren, dat het product aan zijn levenseinde weer tot de onderdelen kan worden gereduceerd, is beter. Hierdoor wordt recyclen effectiever. In omgaan met het einde van gebruiks-artikelen bestaat een hele ladder, hergebruiken en repareren staan veel hoger op die ladder dan recyclen. Wij zijn er aan gewend geraakt producten zo te maken dat weggooiën goedkoper is dan elke andere trede op de duurzaamheidsladder.

Is repareren duur? Ja, arbeid is duur, maar dat komt ook voor een groot deel door fiscale regels die niet bepaald met het oog op duurzaamheid zijn gemaakt. Ander beleid, b.v. verlaging van het BTW tarief op arbeid, kan de duurzaamheidsladder zomaar centraal plaatsen in onze omgang met gebruiksartikelen.

Ik ben benieuwd of bij de vorming van een nieuw kabinet dit idee gaat meespelen. Ook voor voedingsproducten kun je bekijken hoe we er als producent en consument duur-

zamer mee om kunnen gaan. Na de coronacrisis gewoon lokaal blijven kopen, zou een mooi vervolg kunnen zijn. Dat geldt natuurlijk ook voor recreëren. Het lijken allemaal open deuren, maar er kan nog heel wat verduurzamen wanneer wij ons meer bewust willen worden van veel automatismen in ons handelen. Natuurlijk weet u al dat HWDuurzaam u groene stroom uit de Hoeksche Waard wil leveren via onze coöperatie Samen OM. Deze groene stroom is niet duurder dan grijze stroom, maar wel 100% CO₂-vrij opgewekt. Waarom zou u aan het einde van uw lopende contract niet voor duurzaam, lokaal en goedkoop kiezen?

(Piet Jansen is actief bij HWL en HWDuurzaam)

hierom

Middelsluissedijk Westzijde of de Noorddijk.

Hoekschewaards Landschap maait al meer dan dertig jaar met het oog op biodiversiteit. Geweldig nieuws is dat Waterschap Hollandse Delta vanaf dit jaar ook op meer (60%!) plaatsen het maaisel af gaat voeren. Goed voorbeeld doet goed volgen!

Heeft u interesse in kruidenrijk hooi (vrij van Jacobskruiskruid) van lokale herkomst voor uw paarden, schapen of andere dieren? Neem dan contact met op via beheer@hw1.nl.

Met de aankoop van ons hooi, steunt u direct ons werk voor behoud van Nationaal Landschap Hoeksche Waard en meer biodiversiteit op het eiland.

Pimpelmees, Marijke Haak

Technische gegevens

Diafragma:
F5.6

Brandpuntsafstand:
500mm

Belichtingstijd:
1/250

ISO:
200

Camera:
Nikon D7500

Lens:
200-500mm

Het onderwerp

Terwijl ik nadenk over een foto, die mogelijk interessant kan zijn voor de Waardzegger, zie ik in onze tuin een koolmeesje het nestkastje invliegen. Dit nestkastje, ooit gekocht op de kerstmarkt in ons dorp en bedoeld als mussenhotel, bleek voor de mussen niet uitnodigend genoeg. Voor de koolmezen en pimpelmezen dus een mooie kans om zich voor te bereiden op de komst van het nageslacht. Ieder jaar is het weer spannend: wordt het kastje weer bewoond? Zijn wij weer getuige van de tomeloze inzet van de ouders hun jongen groot te brengen? En, wanneer zien wij het eerste kopje uit het kastje komen, kijkend naar de wijde wereld die lokt?

Soms lukt het om te zien hoe de eerste brutale puber het aandurft met een voorzichtige vleugelslag de spannende omgeving te gaan ontdekken. Natuurlijk in de verwachting dat paps en mams nog even verantwoordelijk blijven voor de foerage. Het blijft ieder jaar weer mooi te zien hoe de nieuwe generatie zich ontwikkelt. Het nestelende koolmeesje dat onze lente ook dit jaar weer kleur zal geven, zorgde uiteindelijk voor de keuze voor deze foto.

Deze pimpelmees heeft een tak van onze goudiep als uitkijkpost gekozen. Het is een mannetje. Dat is te zien aan de felblauwe kleur en de brede donkere band in zijn nek. Vrouwtjes zijn wat lichter getint. Waarschijnlijk is hij op zoek naar zijn gade om samen met haar een nestje te maken.

Het maken

De foto is gemaakt op een voorjaarsdag in maart vorig jaar. Het was nog wat fris. Dat is te zien aan de uitstaande veertjes van de pimpelmees. De tak waarop dit meesje zat, was afgebogen door een eerdere storm en zorgde daardoor voor voldoende ruimte om de achtergrond te doen vervagen. Het gebruik van een telelens maakt het mogelijk afstand te bewaren en de vogel niet te verstoren.

Rivierrombout, Wilma Kapoen

Technische gegevens

Diafragma:
F4.5

Brandpuntsafstand:
6 mm

Belichtingstijd:
1/1600

ISO:
80

Camera:
Canon PowerShot S3
IS

Lens:
6-72mm

Het onderwerp

Op bovenstaande foto staat een libel; de rivierrombout. Zo'n 15 jaar geleden kwam hij nog nauwelijks in de Hoeksche Waard voor.

De larve van de rivierrombout houdt van stromend water en liefst een zandige ondergrond. Daar doet hij zich tegoed aan allerlei kleine diertjes. Hij is met de stroom meegegaan en via de Maas ook in de Hoeksche Waard beland. Een plek waar hij aan land komt, is o.a. bij Kuipersveer.

Begin mei tot eind juli kruipen ze uit het water de kant op. Dat gaat het makkelijkste op zand, maar ze klimmen ook op basaltkeien. Op de kant moeten ze eerst opdrogen en uit hun larvehuidje kruipen. Dan liefst in het zonnetje opwarmen en hun gekreukelde vleugels oppompen. In die tijd zijn ze erg kwetsbaar. In de rivier varen schepen die zorgen voor golven. Menige jonge libel wordt door zo'n golf weer meegesleurd het water in, wat hij dan niet overleeft.

Het maken

Als je een speciale libel of juffer wilt fotograferen, zoek dan eerst in je libellenboek wat de vliegtijd is. Of raadpleeg informatie bij de Vlinderstichting. Verder is het belangrijk te weten of de libel houdt van stilstaand water, stromend water of vennen en in welk milieu hij leeft.

Vind je dan zo'n jonge libel, dan heb je even tijd om op je gemak te gaan fotograferen. Omdat meestal dan de zon schijnt, moet je extra letten op de instellingen van je camera (iets overbelichten), of een schermpje voor de zonnestralen houden, want anders krijg je schitteringen op het lijfje en de vleugels. Zorg ervoor dat je schaduw niet op de libel valt.

Als je ziet dat de vleugels gaan trillen, dan betekent het dat de libel snel gaat wegvliegen.

Een libel kan met zijn bolle ogen heel goed zien, en bij de minste beweging vliegt hij een struik of boom in en is hij gevlogen.

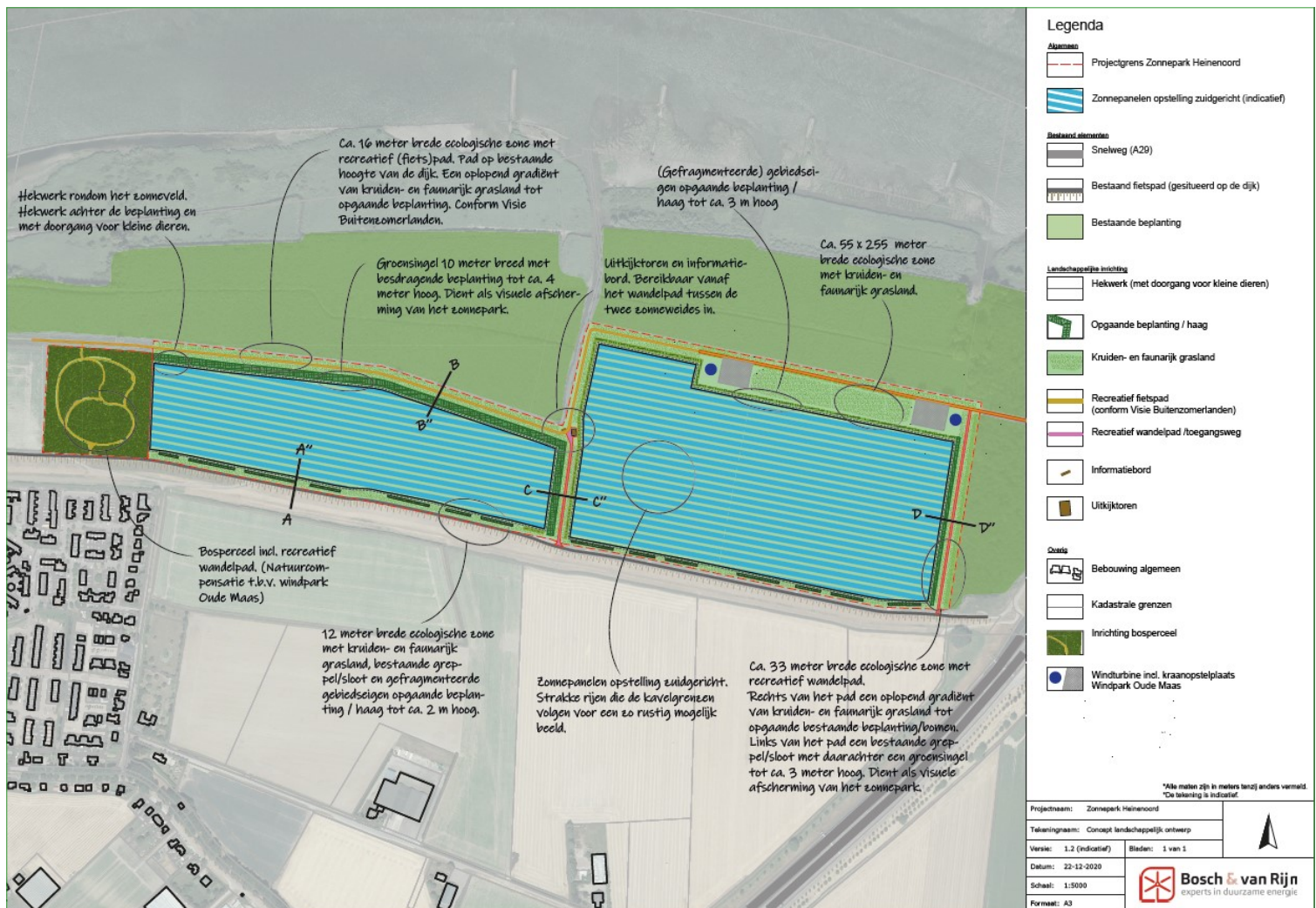

Over ruimte en wind, zon en landschap...

Hans Malta (WG Milieu en Planologie)

Denken en praten en nog meer denken en veel meer praten, leverde in 2018 een Visie Buitenzomerlanden op. De gemeenteraad plaatste er een stempel op, waarmee de gedachte over de inrichting Noordrand tussen Kuipersveer en Klein Profijt werd vastgelegd. HWL, bezorgd over te veel aan recreatie en te weinig natuur, voegde daar een eigen visie aan toe. Voor het gebied werd een invulling met 'nieuwe recreatieve natuur' gedacht, maar wel met vijf windturbines en een zonneveld als economische dragers voor het plan, zeg maar een verdienmodel. Later werd er nog een natuurbegraafplaats aan toegevoegd.

Dat alles roept de vraag op of er nog ruimte overblijft voor de inkleuring van de visies uit voorgaande jaren. Met andere woorden: hoe dominant zijn windpark, zonnenvelden en begraafplaats in het gebied? Is een 'aaneengesloten natuurnetwerk' mogelijk of moeten we dat maar vergeten?

Na de recente ingrepen in het bos vanwege windmolens en begraafplaats lijkt het ver weg. Met de *natuurbegraafplaats* zal het wel lukken. Het wordt weer een bos met meer variatie aan bomen en struiken dan voorheen.

Voor het *windmolenpark* ligt dat anders. Er zal zeker herstel zijn, maar ook blijvende schade. Die windmolens staan er binnenkort. Ze moeten bereikbaar blijven voor onderhoud. Er zal een redelijk brede weg blijven en er zijn veiligheidsmaatregelen nodig. Kortom, hier loopt de 'aaneengesloten natuur' ondanks de goede afspraken voor herstel schade op.

HWL heeft met de eigenaren een plan

gemaakt voor zoveel mogelijk herstel. Daarvoor is geld opzij gezet. Prettig wandelen in een bos, recreëren, genieten van uitzicht, het zal een aantal jaren nemen, maar op den duur kan het weer.

En dan nog het *zonnepark*. Nu geen natuur en dat zal het ook niet worden. Fietzers en wandelaars kijken vanzelfsprekend liever uit over groene akkers, dan over een veld panelen.

Vanaf de tekentafel hebben werkgroepen van HWL zich gebogen over de vraag hoe optimale inpassing in de omgeving bereikt kon worden. Optimale bezonning is voorwaarde voor een zonnepark. Echter een afscherming met

goed uitgekende beplanting en door gebruik te maken van aanwezige accenten als een dijktafud, bermen en watergangen is het mogelijk om toch een gevarieerd beeld te bereiken. Het voorstel bestaat uit een afwisseling van bloemenranden, opgaande heesters en vlechtheggen. Heesters en struiken die thuishoren in de Hoeksche Waard bieden ook kansen voor vogels, insecten en kleine zoogdieren. Geen natuur, maar wel een serieuze poging om de hardheid van al die zonnepanelen te verzachten door de buitenkanten goed te regelen.

vervolg onderaan volgende bladzijde

Transitie naar nieuwe website (3)

Ruud Horijon (coördinator webredactie)

De vorige edities meldden wij u dat, na een niet geslaagde uitbesteding aan een bedrijf in de Hoeksche Waard, wij hebben besloten de dringend noodzakelijk hwl.nl te moderniseren in eigen beheer ter hand te nemen.

Er is een werkgroepje ingesteld bestaande uit: Arthur Baalman (huidige webmaster), Andre Overweel, Herman van Eersel, Robert van Ommen (ICT werkgroep), Aad Bruijnzeel (oud webmaster) en Ruud Horijon (namens webredactie), die deze niet te onderschatten klus ter hand gaat nemen. Op 14 april was het zover dat de werkgroep voor het eerst bijeen kwam en

tere zoekfunctie; maar ook behoud van het goede: uitgebreide info werkgroepen, de prachtige foto's van de werkgroep natuurfotografie etc.). Bij het ter perse gaan heeft ook een tweede bijeenkomst plaatsgevonden. Een datum waarop de vernieuwde website in de lucht kan zijn, is nog niet uitgesproken, maar we hopen wel dat het dit jaar nog lukt.

Werkgroep coördinatoren opgelet!

Veel van de huidige info op de website is dringend aan vernieuwing toe. Sommige rubrieken zijn al jaren niet meer geactualiseerd. Daarom aan alle werkgroep coördinatoren de vraag kritisch

het project heeft 'afgetrapt', zoals dat zo fraai heet. De taken zijn verdeeld en afspraken zijn gemaakt om zo snel mogelijk naar een nieuwe opzet te komen, rekening houdend met de diverse wensen die zijn ingediend (modernere uitstraling, beter raadpleegbaar op tablets en telefoons, een prominentere plek voor werving nieuwe leden en vrijwilligers en activiteiten voor jeugd, be-

Als we één of meer voorbeelden hebben van een website op basis waarvan keuzes kunnen worden gemaakt over vormgeving, structuur etc., zullen we degenen die hier bij in een eerdere fase zijn betrokken benaderen. Was jij dat niet, maar wil je wel meedenken, neem dan gerust contact op met de werkgroep via webredactie@hwl.nl

naar de teksten over hun werkgroepen te kijken en een geactualiseerde versie aan te leveren bij webredactie@hwl.nl. Ook kunnen we nog hulp gebruiken bij het overzetten van de grote hoeveelheid (geactualiseerde) tekst van de oude naar de nieuwe website. Ook hiervoor kan je je aanmelden bij webredactie@hwl.nl

Dit alles overziend, zal er nog ruimte zijn voor natuur en recreatief gebruik? Met een nieuw bos bij Heinenoord, herstel van Tunnelbos, Mollebos en begraafplaats en natuur bij Kuipersveer kan natuurherstel lukken. Het vraagt heel zeker een hoop geduld en molens en panelen hebben we te slikken.

Dan nog even over HWL zelf. We zijn een vereniging met vele gezichten. Overwegend zijn de leden voorstander van de noodzaak van energietransitie. Maar lang niet alle leden accepteren windmolens en zonneparken. Noodzakelijk, ja, maar niet hier!

In de werkgroep planologie hebben we gekozen voor een vorm van participatie, hetgeen betekent: accepteren van wat je niet kan tegenhouden, maar wel kritisch volgen en het maximale eruit halen!

Het Mollenbos, voor de kap...

Ladders aan zet (1)

Gaëlle Cagé (coördinator Fruit&Sap)

Hoogstamfruit kenmerkt zich door het werken op (grote) hoogte en op moeilijk bereikbare plekken in de kroon van de boom. In onze werkgroep gebruiken we daarom verschillende soorten ladders: Uitschuif-/opsteek- ofwel reformladders en pluk-/ fruit-/3-pootladders.

Driepoot ladders zijn breed (=stabiel) van onderen en lopen naar boven smal toe. Het zijn zogenaamde "enkele" ladders met een 3^e poot. Door de vorm is de fruitladder makkelijk in/onder de kroon te plaatsen en licht van gewicht. De poten zijn aan de onderkant voorzien van punten. Hierdoor staat de ladder goed in de grond. Deze ladders zijn vanwege de punten beslist ongeschikt om op een harde ondergrond te gebruiken.

Dit model ladders hebben we van 8 tot 14 sporten. De 3-pootladders van 14 sporten zijn voor ons vaak te kort om hoog genoeg te komen en bovendien soms al erg lang om makkelijk in de boom te plaatsen. In de boomgaard hebben we namelijk deels te maken met struikvormige bomen waarvan de gesteltakken vrij laag bij de grond beginnen.

Daarom wordt er veel gebruik gemaakt van 2-delige reformladders. Ook die hebben we in verschillende lengtes: 2x8, 2x10 en 2x12 sporten. Persoonlijk heb ik duidelijk voorkeur voor 2x8: Makkelijk te verplaatsen onder de lagere takken en niet te zwaar. Moet ik hoger de boom in, dan pak ik een langere ladder.

Nu denkt u misschien: "Vroeger gebruikten ze gewoon enkele ladders van 21 tot wel 52 sporten." Dat klopt. Wij zijn best wat gewend, maar het is niet ons dagelijkse werk. We zijn minder sterk dan de fruittelers van toen. En bovendien: Deze mensen waren op jonge leeftijd letterlijk versleten!

Overigens hebben reformladders ook de mogelijkheid om ze vrijstaand in A-stand te plaatsen. Handig om de buitenkant van de boom te snoeien/plukken.

Let bij aanschaf van een ladder beslist ook op het gewicht. Er zijn grote verschillen per merk. Hoge kwaliteit ladders zijn vaak ook zwaar. Een midden-

klasser is vaak goed genoeg en lichter van gewicht.

De keus van je ladder is één, maar een veilige ladderstand is minstens zo belangrijk.

Daarover meer in een volgende Waardzegger.

Links, tekstachtergrond: 3-Pootladder

Reformladder in A-stand 2x10

Coördinatoren werkgroep excursies en werkgroep cursussen gezocht!

Zoals de goede lezer zal zijn opgevallen, ontbreekt achterin deze Waardzegger voor het eerst de al sinds jaar en dag vertrouwde *activiteitenkalender* met excursies, lezingen, cursussen, markten, jeugd- en andere activiteiten!

Dit heeft enerzijds te maken met de Coronabeperkingen, waardoor op korte termijn nog geen activiteiten kunnen worden gepland, maar voor een groot deel ook door het terugtreden van de coördinator excursies, Henk de Koning, die ook actief was in de werkgroep cursussen. Voor beide functies is nog geen opvolger gevonden.

Vacaturebank

Dus het is heel belangrijk dat die functies snel weer worden vervuld, anders zal het activiteitenaanbod HWL sterk verschromen en dat zou heel erg jammer zijn.

Meer info: zie hwl.nl, in menu aan linkerkzijde onder home en dan werkgroepen aanklikken. Daar vind je info over alle werkgroepen, waaronder cursussen en excursies.

Belangstelling of verzoek om nadere informatie?

Stuur een berichtje aan kantoor@hwl.nl of naar secretariaat@hwl.nl dan nemen we contact met je op.

Voor meer vacatures, zie www.hwl.nl onder menu aan linkerkzijde onder vereniging vacatures.

Proef: maandelijks borreluur voor HWL-ers!

Ook voor HWL geldt dat er door Corona maar heel weinig activiteiten konden doorgaan, de mogelijkheid tot persoonlijke ontmoetingen maar heel beperkt was en veel vergaderingen alleen digitaal konden plaatsvinden. Ook is er al 2 ruim jaar geen vrijwilligersdag geweest. Of daar nog een kans voor komt dit jaar, is maar zeer de vraag. Daarom start vrijdag 18 juni de proef met maandelijks borreluur voor HWL-ers!

Met de versoepelingen die zijn ingegaan op 28 april is er wel weer enig licht in de duisternis, onder andere dat de terrassen weer beperkt open kunnen.

Dat geldt ook voor het terras van ons clubhuis en natuur- en bezoekerscentrum Klein Profijt. Daar wordt inmiddels veel gebruik van gemaakt, met inachtneming van de geldende coronabeperkingen. Wat al kon, en nog steeds kan, is dat natuurlijk ook de tuin kan worden benut voor wandelingen met huisgenoten en kinderen tot en met 12 jaar (niet huisgenoten en ouder dan 12 jaar maximaal 2 personen en onderling 1 ½ meter afstand).

Wij willen het gebruik van deze mogelijkheid graag onder onze leden/vrijwilligers promoten voor onderlinge ontmoetingen, zeker nu veel van onze leden inmiddels zijn of binnenkort worden gevaccineerd.

Wij willen deze mogelijkheid tevens benutten tot het starten van een proef

voor **een maandelijks borreluur op het terras van Klein Profijt voor vrijwilligers van HWL**. Wij hebben daarvoor de 3^e vrijdag van de maand gekozen, van 16-18 uur. De eerste consumptie is dan gratis en er worden enige hapjes verzorgd.

De bedoeling is ook dat bij de borreluurtjes ook bestuursleden aanwezig zijn. Zeker met het oog op de geplande ALV is dit een mogelijkheid bestuursleden daarover te spreken.

Het aantal plekken op het terras is zeer beperkt, maar met de wandel- en zitmogelijkheden in de tuin zijn er toch diverse mogelijkheden en wij verwachten ook niet direct een grote toeloop. Het eerste borreluurtje is op 18 juni. Reservering is verplicht en kan via kantoor@hwil.nl. Zolang er nog plaats is, kan ook ter plekke worden gereserveerd.

Hopelijk is het weer ook uitnodigend, want met de huidige beperkingen mogen we dan nog niet naar binnen. Maar

de verwachting is wel dat snel meer versoepelingen zullen volgen en bij één van de volgende data ook het binnen zitten weer wordt toegestaan.

Geplande data borreelmiddagen:

Vrijdagen (16.00-18.00 uur) op 18 juni; 16 juli; 20 augustus; 17 september; 15 oktober; 19 november en 17 december (is 2e vr. in dec. maar de 3e is Kerstavond). De proef loopt tot einde van het jaar. Daarna wordt besloten om al dan niet ermee door te gaan.

Alles onder voorbehoud. met de geldende coronamaatregelen en onvoorziene omstandigheden. Mocht het borreluurtje worden afgelast, wordt dit bekend gemaakt via de website hwil.nl.

Tot zien op vrijdag 18 juni, 16.00-18.00 uur!

Gratis abonnement op nieuwsberichten van HWL!

Wist je dat je alle nieuwsberichten die worden geplaatst op hwil.nl automatisch en gratis direct na plaatsing op je email adres toegezonden kunt krijgen?

Het betreft nieuws bijvoorbeeld over ingenomen standpunten van HWL, maar ook berichten over activiteiten die worden georganiseerd zoals excursies, lezingen etc.

Momenteel maken daar zo'n 800 HWL leden en anderen gebruik van, maar dat betekent ook dat 800 HWL leden er nog geen gebruik van maken. Uit navraag bleek dat veel leden ook niet weten dat dit kan...

Hoe kan je je aanmelden?

Ga naar hwil.nl, ga naar menu aan linkerkzijde onderaan naar contact. Dan krijg je invulveld. Vul daarin je naam en emailadres in en dan krijg je voortaan automatisch de nieuwsberichten.

The screenshot shows the HWL website interface. On the left is a navigation menu with items like Home, Hoekschewaards Landschap, Nationaal Landschap, De Hoeksche Waard, Jeugd, Weblinks, Waarnemingen, Werkgroepen, Projecten, Symposia, and Sponsoren. Below these are dropdown menus for 'Vereniging' and 'Er op uit'. The 'Contact' option is highlighted with a blue arrow. The main content area features a news article titled 'Subsidie van Waterschap Hollandse Delta voor watervriendelijke acties' with a photo of a house. Below the article is a list of recent news items. On the right side of the website, there is a 'Filter' section, a 'Multimedia' section with a photo of a person, and a 'Natuurfotografie' section with a photo of a butterfly.

Hoe groen denken we eigenlijk dat we bezig zijn...

Piet Jansen (bestuurslid HWDuurzaam)

“Veel mensen denken, dat zij wanneer zij via zonnepanelen zelf energie opwekken, dezelfde energie ook als groene stroom in huis krijgen. Is dat mogelijk? Men denkt vooral dat dit alleen geldt voor mensen, die geen gebruik maken van het energienetwerk.”

Piet Jansen hebben we bereid gevonden in te gaan op deze actuele vraag, omdat we denken dat de vraag ook bij vele anderen leeft.

Allereerst ben ik geen elektrotechnicus. Hoe de draadjes verbonden moeten worden net voorbij je elektriciteitsmeter is niet mijn vak, maar enkele gedachten kan ik wel formuleren.

Elektrische energie is in feite een stroom van elektronen door een koperen draad. Hoewel de spanning op het netwerk overal ongeveer 220 Volt is, wordt de elektronenstroom door het netwerk in een centrale opgewekt door een spanningsverschil te creëren tussen twee polen. Tussen die polen zitten de aansluitingen van onze huizen en fabrieken. Bij gelijkstroom is de spanning op de twee polen steeds gelijk, bij wisselstroom verandert de spanning op die polen 50 keer per seconde (uitgedrukt in Hertz).

Vele opwekpunten

Vroeger kende een netwerk één centraal opwekpunt van die spanning. Tegenwoordig zijn er vele opwekpunten, gasgestookte centrales, windturbines of zonneweiden. De PV (Photovoltaïsche)-panelen op het eigen dak zijn ook kleine elektrische energieleveranciers. Zij leveren allemaal een bijdrage aan de elektronendrift in de koperen draad, waar al onze huizen aan gekoppeld zijn.

Zonnepanelen produceren gelijk-

stroom. Door de omvormer (foto links-onder) wordt daarvan wisselstroom gemaakt met een spanning van 220 volt en een frequentie van 50 Herz. Alleen onder die condities mogen je PV-panelen bijdragen aan de spanning op het net. Als bij de opwek van spanning geen CO₂ vrijkomt, noemen we die stroom groen, maar in feite is er *voorbij de omvormer geen enkel verschil* met

Er wordt alleen groene stroom ingekocht. Samen OM is een coöperatie van inmiddels 40 lokale energieproducenten. Ons prijsniveau is niet hoger dan dat van andere maatschappijen, wij garanderen wel 100% groen. Bij bedrijven die zowel op de groene als de grijze markt opereren, kan er mogelijk wat creatiever met de boekhouding worden omgegaan. Maar groen is gegarandeerd groen als er Samen OM op staat. Ik nodig de leden van HWL uit om bij te dragen aan de CO₂-reductie door energie uit de Hoeksche Waard af te nemen, dan zijn wij Samen OM.

andere vormen van opwek, in wat er gebeurt in de koperen draad.

Samen OM

Of iemand groene of grijze stroom geleverd krijgt, wordt bepaald door de hoeveelheid energie die CO₂ vrij wordt opgewekt ten opzichte van de totale hoeveelheid energie op het net. Als een leverancier niet *meer* elektriciteit als groen verkoopt dan wat er door zijn producenten wordt opgewekt, levert dat bedrijf groene stroom. Samen OM is zo'n leverancier. HoekscheWaardDuurzaam is een van de producenten die aan Samen OM leveren. De stroom van de 63 zonnepanelen op het dak van mijn huis (foto hierboven), wordt ook aan Samen OM geleverd als Hoeksche Waardse stroom.

Samen OM is vanaf de oprichting de groenste van Nederland, 100% groen!

Groene energie

Groene stroom komt, net als grijze stroom, van het net. Toch hebben mensen met PV-panelen op hun dak, onder bepaalde voorwaarden, wel een kleine (?) stroom groene energie rechtstreeks van hun eigen panelen. Immers, er wordt een stroom opgewekt van hoge naar lage spanning. De omvormer moet een iets hogere spanning opbouwen om zijn elektronen het net op te sturen. Op dat moment is de spanning aan de gebruikerskant van de meter dus hoger dan aan de kant van het net, anders zou er geen elektron het net op gaan. Als op het zelfde moment in je huis een flinke gebruiker, b.v. je inductie kookplaat, aan staat, verlaagt dat de spanning op het netwerk in je eigen huis.

Hier wordt dus aan één kant van de meter een spanningsverschil opge-

bouwd, waardoor een stroom ontstaat van eigen panelen naar de eigen inductieplaat. Het is dan ook zinvol om flinke energie slurpers overdag te gebruiken en daar eventueel het leven op in te richten. Wasmachine, vaatwasser, boiler voor de douche, privé laadpaal - zet ze overdag aan! Elektrisch koken of bakken. Doe het als de zon schijnt! Dit is winst buiten de meter om.

Ik heb over dit onderwerp wel eens gesproken met een medewerker van Stedin. Hij zei dat dit voor hen een bekend gegeven is. Getallen over de omvang van het gebruik aan de eigen kant van de meter, noemde hij niet. Ik schat dat het in verhouding tot het gemiddelde stroomgebruik van een huishouden bij handig omgaan met dit gegeven, best tientallen procenten kan zijn.

Saldering

Nederland kent een salderingsregeling. Dat houdt in dat bij levering aan het net de kostprijs, de transportkosten en het grootste deel van de energiebelasting kan worden verminderd op de kosten van de vanaf het net geleverde stroom. Bij teruglevering van meer dan het afgenomen volume zal alleen de kostprijs van de stroom worden betaald. Het maakt op de stroomrekening niet zoveel uit als levering en teruglevering tegen elkaar kunnen worden weggestreept. Zolang de salderingsregeling

bestaat, zullen we waarschijnlijk niet tussen de middag warm gaan eten. De salderingsregeling motiveert niet om gebruik zoveel mogelijk naar de zonnige uren te verplaatsen. Zullen we er ook nog zo over denken als die regeling wordt afgebouwd? Gaan we dan wel grote energie gebruikers aanzetten als de zon schijnt? Of gaan we dan allemaal onze eigen batterij op wielen gebruiken?

België kent onze salderingsregeling niet, daar wordt veel meer aan dit voordeel gedacht. In België is de verkoop van batterijen zeer hoog. Veel Nederlanders hebben wel een batterij, maar kunnen hem niet gebruiken voor eigen opslag en gebruik, tenzij zij tijdelijk afkoppelen van het net. Levering uit de batterij van de auto, ook gelijkstroom, zoals van de PV-panelen, moet toch via een omvormer op gelijke wijze terug geleverd kunnen worden!

Batterij op wielen

Voor mijn 'batterij op wielen', een Nissan Leaf 62 KWh, heb ik een eigen laadpunt. De Nissan is klaar voor teruglevering naar het net. Ondanks al jaren experimenteren in de wijk Lombok in Utrecht worden terug leverende laadstations door de netbeheerders in Nederland nog niet toegestaan. Het gemiddelde gebruik van een gezin in Ne-

Batterij op wielen...

derland is 16 KWh per dag. In mijn 'batterij op wielen' zit dus voor vier dagen energie. De fysieke batterij van een personenauto kan dus flink wat elektriciteit leveren, die kan worden ingezet om de stabiliteit van het net bij verdere verduurzaming van de opwek en het privé autobezit in stand te houden.

Resumerend: je hoeft dus niet heel afgelegen te wonen om geen netaansluiting te hebben. We denken op dit moment vooral, hoe we van het gas af kunnen. Misschien is het wel makkelijker om eerst van het elektriciteitsnet af te gaan, zeker als netbeheerders blijven weigeren om, uiteraard tegen betaling, gebruik te maken van alle reeds bestaande batterijen op wielen.

De Planten WerkGroep zoekt:

Grassenkenner, man of vrouw. Jong of oud. Wij weten best veel, maar we lopen regelmatig tegen het probleem op dat we een echte sterke grassenkenner missen. Iemand die ons wat kan leren, die daar plezier in heeft.

Vind u/jij het leuk om deze zomer een aantal keren met ons mee te lopen, te inventariseren, door de hele Hoeksche Waard heen?

Graag geven we u/jou informatie over de locaties waar en wanneer we daar naar toe gaan.

We inventariseren zowel in de ochtend, de middag en de avond. Van maandag tot vrijdag, minstens 2 keer per week.

Coördinator van de PWG Hoeksche Waard:
Elza van Dorsser-Benne.
Telefoon: 06-2510 8443.
Email: edorsser@xs4all.nl

(mogelijk) Rietgras; Kreupelweg, Klaaswaal

Een Oeverloop in Coronatijd...

Piet Jansen (WG Oeverloop)

Voor ons eilandbewoners denk ik dat vooral de Sint Elisabeths vloed onze levenswijze heeft bepaald, nu 600 jaar geleden op een nacht in november 1421. Dijken gaven toen nog niet zoveel bescherming en misschien speelde het economisch belang van het “kapitaal” toen ook al een grotere rol dan iedereen zou kunnen zien dat goed was. Nu vragen we ons af, hoe houden we ons warm zonder aardgas?

Foto's : Joop van Riet

Vast en zeker klonk 600 jaar geleden de vraag: “Hoe houden we ons warm zonder turf?” De oudste delen van ons eiland, de opwas polders, bestaan uit zeeklei op veen. Denk aan Het Oude Land van Strijen en gebiedjes in de buurt van Goudswaard en Piershil. De naam Piershil zelf duidt ook op die oorsprong: de heuvel van ene Pie(te)r, een hogere plek in het veen.

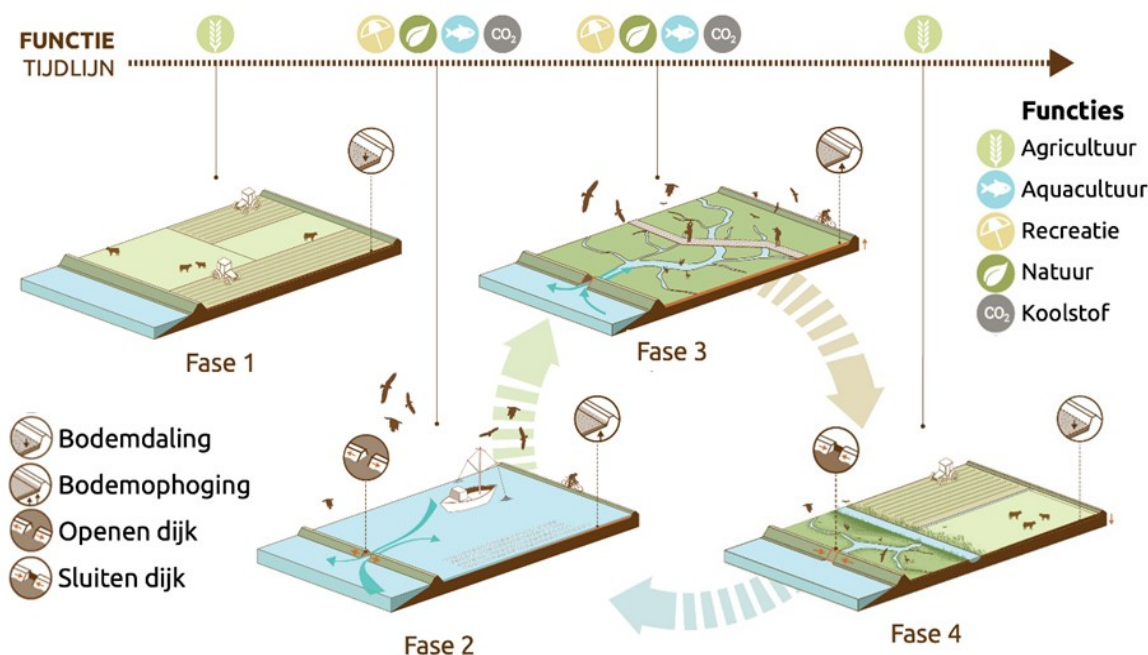
Door veen weg te graven tot vlak bij de dijken werden die dijken alleen maar zwakker. Maar ja, je moet wat als je 's winters warm wil blijven. Hoewel het herdenken van de Elisabeths vloed door Corona niet erg uit de verf komt, hoop ik toch dat de gebeurtenis ons iets leert over het verbranden van fossiel gas en steenkool.

De CO₂ verwarmt de aarde, waardoor het landijs smelt. Vooral het kilometers dik landijs van de zuidpool kan na smelten het waterniveau van de oceanen meters en door verminderen van de cohesiekrachten juist op het noordelijk halfrond wel 10 tot 15 meter laten stijgen. Ook nu zou iedereen wel kun-

nen zien dat dat niet goed is. Toen waren het de Vroede Vaders, nu beheersen de aandeelhouders het “kapitaal”

Of kunnen wij toch tegenzetten bedenken en uitvoeren?

Minder CO₂ de lucht in en meer er uit, de dijken beter beschermen, verzwaren, verhogen. We hebben juist een ronde van dijkverzwaring in de Hoeksche Waard achter de rug, maar hoe breed en hoe hoog moeten de dijken worden bij 10 meter verhoging van de zeespiegel? Een schepje erboven op zal niet helpen. Misschien kan de natuur ons helpen. Recent hoorde ik in een seminar van het WNF over hun ideeën over een experimenteel project: “Dubbele Dijken” (zoals hier naast is weergegeven).

Het deed me direct denken aan de acties van de eerste Oeverlopers. Hoe zij protesteerden tegen de afkal-

Deelnemers Oeverloop passeren de Oeverlanden...

ving van de oevers bij het kantoor van AMEF in Utrecht en op het water tussen Strijensas en Numansdorp (foto bovenaan linker pagina). Hun bezorgdheid voor de afkalving van de oevers heeft uiteindelijk geleid tot het aanleggen van de basalt-dam, die de afkalving tot stilstand bracht. Door deze methode verder uit te werken kunnen we ook zorgen dat de oever weer aanslibt, eigenlijk volgens het zelfde principe, waardoor alle aanwaspolen zijn ontstaan.

Hebben onze eerste oeverlopers het principe van dubbele dijken geïntroduceerd lang voordat het WNF seminars hield over het onderwerp? Het zou wel eens zo kunnen zijn!

Hoewel de Oeverloop minder met Corona te maken heeft dan met Elisabeth, zit corona de organisatie van de dertigste loop wel flink in de weg. Vorig jaar hebben we het lustrum één jaar uitgesteld, want zolang zou ons leven toch niet beïnvloed worden door die virus pandemie... Maar ook dit jaar weten we

nog niet waar we aan toe zijn. Wat kan eind augustus en wat kan er niet samen gedaan worden. De organisatie van de Oeverloop wil het 600ste jaar na de Elisabethvloed niet zomaar voorbij laten gaan. Misschien zijn de basalt-dammen die door de eerste oeverlopers zijn afgedwongen wel het begin van een nieuwe kijk van ons beschermen tegen de klimaat verandering: klimaat adaptatie op z'n Hoeksche Waards, het begin van een wereld priemeur.

Voordat u denkt, nou Piet, hier begin je toch wel een beetje te zweven, ga ik weer met mijn beide benen in de slappe klei staan. We weten nog niet hoe we dit jaar langs de oevers gaan. Mo-

gelijk gewoon als altijd, mogelijk krijgt u een route beschrijving van de mooiste stukjes op papier, die u in gezinsverband kunt lopen, misschien dwingen omstandigheden ons tot nog een andere optie. Oeverlopers beschermen onze oevers, oeverlopers hebben geleerd van het verleden, oeverlopers kijken naar de toekomst, als het moet 600 jaar vooruit. Niet Corona, maar Elisabeth voert ons aan!

Voor praktische informatie adviseren wij u om de site van HWL in de gaten te houden: www.hwl.nl of het Kompas.

Waardzegger niet ontvangen?

Melden bij Aad Bruijnzeel via redactie@hwl.nl en wij proberen dit zo spoedig mogelijk te herstellen.

Uitnodiging & agenda voor jaarlijkse ALV

Het bestuur nodigt alle HWL-leden van harte uit tot het bijwonen van de 39ste Algemene Ledenvergadering (ALV)

Datum : donderdag 24 juni, 20.00 uur

Locatie: in principe digitaal (Teams, Zoom o.i.d), tenzij het aantal aanmeldingen en de dan geldende coronaregels het mogelijk maakt dat fysiek wordt vergaderd in het Nationaal Landschap Centrum (NLC), Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp.
Daarom is ook **aanmelding** vooraf verplicht via secretariaat@hwl.nl . **Graag uiterlijk 17 juni!** Aanmelding wordt bevestigd en evt. aanvullende info wordt verzonden per mail.
Definitieve keuze hoe wordt vergaderd, zal vóór de vergadering aan de aanmelders en ook via www.hwl.nl bekend gemaakt worden.

Agenda:

1. Opening, aanwijzing 2 notulenmeelezers, evt. mededelingen en ingekomen stukken
2. Verslag van de Algemene Ledenvergadering d.d. 17 september 2020
3. Jaarverslag 2020
4. Financieel jaarverslag HWL 2020/ Aanwijzing kascommissie 2021
5. Bestuursverkiezing en dank afgetreden bestuursleden

Zoals in de vorige Waardzegger vermeld, zijn er het afgelopen jaar 3 bestuursleden tussentijds afgetreden:

- *Els van Veen* (voorzitter);
- *Tineke Zuidgeest* (secretaris en afdeling educatie a.i.);
- *Gaëlle Cage* (beheer);

En recent:

- *Dick van Houwelingen* (biologisch onderzoek).

Voordracht voor vervulling van bovengenoemde vacatures:

- voorzitter: de heer *Thijs Jasperse*;
- de heren *Leen Hagoort*, *Henk Stapel* en *Flip Wols* (overige bestuursfuncties).

(Op de pagina hiernaast stellen de kandidaten zich voor.)

Aftredend zijn (volgens het rooster van aftreden):

- *Flip Scherbeijn* (boombeheer) en *Ruud Horijon* (communicatie). Zij stellen zich herbenoembaar.

Advies: de voorgedragen kandidaten te (her)benoemen.

Overeenkomstig artikel 8 van de statuten kunnen de leden ook zelf een kandidaten voordragen, binnen 8 dagen na bekendmaking van deze voordracht (bezorging Waardzegger voorzien tussen 1 en 8 juni en plaatsing op hwl.nl op 1 juni). **De voordracht van de leden moet zijn ondertekend door tenminste 25 leden en uiterlijk 9 juni worden ingediend.** Na benoeming worden in de eerstvolgende bestuursvergadering de taken verdeeld.

6. Belangrijke plannen voor de komende periode

- * strategie voor de toekomst van HWL
- * de toekomst van het Nationaal Landschapcentrum (NLC),
- * 50 jarig jubileum in 2023. Hiervoor willen we een werkgroep instellen om een jubileumprogramma voor te bereiden. Leden worden van harte uitgenodigd zich voor deze werkgroep aan te melden.

7. Wat verder ter tafel komt

8. Rondvraag

9. Sluiting

De toelichting op agenda en bijbehorende stukken, incl. statuten zijn te vinden op hwl.nl. Eventueel ingediende ingekomen stukken en andere stukken kunnen daaraan worden toegevoegd of toegezonden aan degene die zich aanmelden voor deelname aan de ALV.

Bestuur kandidaten stellen zich voor

De oproepen, de afgelopen maanden ter vervulling van de ontstane bestuur vacatures via de werkgroep coördinatoren, de Waardzegger, hwl.nl, sociale media en persberichten, hebben diverse reacties opgeleverd. Een aantal gaf aan wel geïnteresseerd te zijn, maar helaas geen tijd of andere redenen te hebben. Enkeligen hebben wij wél weten te interesseren om zich bij een werkgroep aan te melden. Maar gelukkig vonden we ook geïnteresseerden voor de bestuur vacatures. Na goede gesprekken over wederzijdse verwachtingen zijn wij verheugd de kandidaten voor te dragen aan de ALV voor benoeming in het algemeen bestuur.

Thijs Jasperse, Strijen
kandidaat voorzitter

Het is voor mij een eer door het bestuur unaniem te zijn voorgedragen als nieuwe voorzitter van de Vereniging Hoekschewaards Landschap. HWL is een prachtige vereniging met veel potentieel. Ik woon al 35 jaar in de Hoeksche Waard, ben een echt buitenmens, sterk verbonden met het platteland en woon ingesloten door 'natuur' van Staatsbosbeheer aan de Ritselaarsdijk. Ik geniet dus volop van het landschap! Ben hier op allerlei manieren maatschappelijk actief geweest waaronder 12 jaar als voorzitter van de Raad van Toezicht van Zorgwaard. Ook beroepsmatig ben ik actief in gebiedsontwikkeling. Zie jullie graag tijdens de ledenvergadering op 24 juni.

Henk Stapel, 's-Gravendeel
kandidaat bestuurslid

Als boerenzoon gaat mij natuurbehoud en ontwikkeling zeer aan het hart. Door de oprukkende industrialisatie, stedenbouw en infrastructurele ontwikkelingen is natuurbehoud vaak het stiefkindje en komt pas als laatste aan de beurt bij de prioriteiten. Ook bij politici, vaak zijn zij gevoelig voor machtige organisaties met grote belangen. Daar moeten wij ons tegen verweren. Het gaat mij erom hoe wij de aarde achterlaten aan toekomstige geslachten. Er is nu nog veel te genieten in de natuur. Ik ben al jaren actief als wilgen knotter en heb de afgelopen winter als vrijwilliger geholpen bij het snoeien van een verouderde fruitboomgaard. Dat werk is zinvol maar het is ook heel mooi om in de natuur te werken. De Hoeksche

Waard is nu nog voor een groot gedeelte een natuurlijke oase in de randstad, waar het goed wonen en leven is. Zo moeten we het ook houden en daar zou iedereen zich voor moeten inzetten.

HWL is zo'n organisatie, met een groot aantal betrokken vrijwilligers. Daar wil ik bij blijven, maar ook, wil ik mij bestuurlijk inzetten om die organisatie optimaal te laten functioneren, in het belang van velen, nu en in de toekomst.

Leen Hagoort, Numansdorp
kandidaat bestuurslid

In mijn betaalde, arbeidzame leven heb ik bij de Belastingdienst gewerkt. Ik denk dat er bij jullie allemaal beelden in gedachten komen. En als ik vertel dat ik ook een aantal jaar leidinggevende ben geweest van een toeslagen fraude afdeling komen er nog meer beelden bij. Zeggen die beelden nu u iets wie de mens Leen Hagoort is? Ik denk dat iedereen in zijn leven wel in meerdere of mindere mate te maken heeft gehad dat medemensen een "sticker" op je plakten. Weet je wat een kenmerk is van een sticker: hij is zo moeilijk er weer af te halen. Weet je wat nog een kenmerk is: er kunnen maar een paar woorden op zo'n sticker en die zeggen negen van de tien keer niets over die mensen.

Mijn inschatting is dat in tegenstelling met de Belastingdienst bijna iedereen in de Hoeksche Waard een neutraal tot positief beeld van de HWL heeft. Intussen zullen heel veel mensen weten dat er binnen HWL de afgelopen tijd echter stickers zijn geplakt, op mensen, die helemaal niet neutraal of positief zijn. Het zal geen eenvoudige taak zijn als kandidaat HWL bestuurder om plakkers en geplakten ten eerste als mens te gaan ontmoeten. Maar daar wil ik mee beginnen.

Tenslotte de les van mijn vader. Hij begreep de natuur zo goed, dat hij een muis met zijn riek kon doodgooien. Hij vertelde dat hij bij de Ambachtsheerlijkheid menige (stage) student van de landbouw universiteit het "bos in had gestuurd" omdat natuur iets anders is dan kennis van de natuur. Hij ontdekte dat HWL ook van de natuur was en ze altijd op zoek waren naar de goede balans met de andere wetmatigheden zoals de draagvlak component.

In die geest wil ik bestuurder van HWL zijn.

Flip Wols, Puttershoek
kandidaat bestuurslid

Het is een heel toevallige samenloop dat in deze Waardzegger ook een interview met Flip Wols is opgenomen. Korthedshalve verwijzen wij daarnaar, om hem wat beter te leren kennen.

Joops PRIKBORD

*Marianne en Evelien:
Bedankt voor jullie
inzet al die jaren!*

*Voor de meest recente
informatie kijken op
www.hwl.nl*

*deadline kopij inleveren!
31 juli (herfstnummer)
Verwachte uitgifte rond
1 september*

Houd vol, we zijn er bijna!!

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Kerkstraat 2, 3291 AL Strijen
www.siemwoningstoffering.nl
info@siemwoningstoffering.nl
0619346085

Voor alle facetten van veiligheid en dienstverlening
ten behoeve van ondernemers op bedrijventerreinen.

www.parktrust.nl

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT

QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

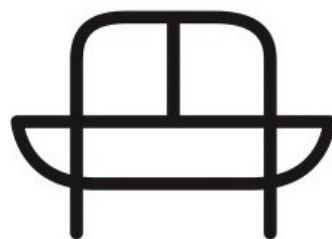

WWW.QUADRAAT.NL

Jan van der Meijdenstraat 25 | 3261 LZ Oud-Beijerland | t 0186 61 72 33 | e info@quadraat.nl

HW
werkt!
Werk voor iedereen

DOMINIKQ
MEUBELSTOFFEERDERIJ

Oostdijk 187 - 3261 KE - OUD-BEIJERLAND
0186 - 621 430 - www.dominikq.nl

Spreek online af bij kapsalon **Capili** en kies je eigen korting

Kijk op www.Capili.nl

X Capili

hart
voor **REGELEN**

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Neem nú een
abonnement

Dichtbij
af te halen

Mét verrassende
recepten!

Geniet wekelijks van biologische groenten, fruit,
aardappelen en speltpasta van boerderij Landzicht.

Welkom bij de boer!

Kijk op onze site
voor het actuele
programma.

Landzicht **biologisch**
groentenabonnement.nl
Boerderij Landzicht
Mees en Ageeth Visser
Broekseweg 2a, 3291 LA Strijen
info@groentenabonnement.nl
www.groentenabonnement.nl

waardzegger

Kies voor biodiversiteit in úw Hoeksche Waard!